

TÜRKİYE’DE EĞİTİM FAKÜLTELERİ GÜZEL SANATLAR EĞİTİMİ BÖLÜMLERİ VE ANADOLU GÜZEL SANATLAR LİSELERİNDEKİ VİYOLONSEL EĞİTİMİNİN KARŞILAŞTIRMALI İNCELENMESİ¹

Muhsin SARIKAYA, Atatürk Üniversitesi

1. Giriş

Ülkemizin temel sorunları arasında eğitiminde olduğu bir gerçektir. Özellikle örgün eğitim kurumlarındaki eğitim-öğretim faaliyetlerinde birçok nedenden kaynaklanan sorunlar göze çarpmaktadır. Sorunların çözümü için yapılan akademik çalışmaların milli eğitim sistemi içerisinde yer bulması uzun yıllar almaktadır. Örneğin; sürekli söylenen ve üzerinde çalışılan, öğrencilerin ilköğretimden itibaren yeteneklerine göre çeşitli alanlara yönlendirilmesi konusu günümüzde çözüme kavuşturulamamış bir sorundur. Müzik eğitimi anabilim dalları ve anadolu güzel sanatlar liselerindeki viyolonsel eğitimiyle ilgili olarak; öğretim programlarını incelemek, eğitim durumlarını ve öğretim metotlarını ilişkilendirmek bu çalışmanın amacını oluşturmaktadır. Bu araştırma kaynak tarama ve anket modeline uygun betimsel bir çalışmadır. Evren olarak Türkiye’deki müzik öğretmenliği bölümleri ve anadolu güzel sanatlar liseleri, dar evren olarak ise Erzurum AGSL, İstanbul Ayni Akyol AGSL, İzmir Işıl Saygın AGSL, Bolu AGSL, Trabzon AGSL, Atatürk Ün. Kazım Karabekir EF, 9 Eylül Ün. Buca EF, Karadeniz Teknik Ün. Fatih EF. seçilmiştir. Bu evren içinde çalışılacak örneklem, dar evrenden seçilen 10 viyolonsel eğitimcisidir. Veri toplama aracı, 3 Eğt.Fak. ve 5 AGSL de bulunan 10 viyolonsel eğitimcisine uygulanan anketteki 21 madde ile sınırlıdır. Anadolu Güzel Sanatlar Liseleri ve Müzik Eğitimi Anabilim Dalları arasında viyolonsel eğitimi açısından ilişkileri incelediğim bu çalışmanın, sorunun bir boyutuna ışık tutacağını temenni ediyorum.

1.1. Müzik Eğitimi

Eğitimin tanımından yola çıkarak; müziksel davranış kazandırma yada müziksel davranış değiştirme sürecine müzik eğitimi diyebiliriz. Bireyin psikolojik, sosyal ve kültürel gelişiminde müzik eğitimi önemli bir yer tutar. Müzik eğitimi alan bireylerin hayata ve olaylara bakış açısı gelişir aynı zamanda çok yönlü düşünme, anlama ve kavrama becerileri kazanır.

¹ Bu çalışma Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü’nde 2002 yılında tamamlanan aynı başlıklı Yüksek Lisans tezinden hareketle oluşturulmuştur.

Müzik eğitimi; ilk ve orta öğretimde “araç eğitimi” yüksek öğretim ve konservatuarlarda “alan eğitimi” olarak verilir. Ülkemizde müzik eğitimi veren kurumlar; güzel sanatlar liseleri, güzel sanatlar fakülteleri, eğitim fakülteleri ve konservatuarlardır.

1.2. Çalgı Eğitimi

Genel müzik eğitiminin bir boyutu olarak çalgı eğitimi, öğrencilerin mevcut durumdaki ve gelecekteki müziksel yaşantılarını biçimlendirmek üzere müziksel davranış kazandırmada etkili ve vazgeçilmez bir süreçtir. Bu süreçte öğrenciler yerel, ulusal ve evrensel müzikleri dinlemeye daha istekli hale gelebilir ve müzik bilgilerini, becerilerini, müziksel zevklerini, yeteneklerini ve beğenilerini geliştirebilirler (Uçan 1993).

Çalgı eğitimi, temelde öğrencinin çalgısını belirli bir düzeyde çalmasını sağlamanın yanı sıra müzik sevgisini geliştirme, müzik bilgisini artırma ve müzik türleri hakkında fikir sahibi olmayı amaçlar. Çalgı eğitimi sırasında öğrencinin müziksel işitme ve okuma yeteneği de gelişir. Hayatının her alanında sistematik bir çalışma düzeni ve davranış değişikliği kazanır.

1.2.2. Viyolonsel Eğitimi

Viyolonsel eğitimi çalgının büyüklüğü nedeniyle özen gösterilmesi gereken ve sabır isteyen bir süreçtir. Keman ve viyolaya göre daha gelişmiş bir kemik yapısı gerektirdiği için viyolonsel eğitime 10-12 yaşlarında başlanır. Araştırmanın evrenini oluşturan güzel sanatlar lisesinde bir öğrenci bu eğitim sürecine 15-16 yaşında, eğitim fakültesi müzik eğitimi anabilim dalına alan dışından giren bir öğrenci ise en az 18-19 yaşında başlamaktadır. Viyolonsel dersi liselerde 2 fakültelerde 1 saatle sınırlıdır. Bu nedenle çalgının öğrenciye sevdirmesi ve ona zaman ayırması için motivasyon sağlanması çok önemlidir. Aksi takdirde öğretim programlarından beklenen dönütlerin alınması çok zordur.

1.3. Müzik Eğitiminde Program Geliştirme

Bir eğitim terimi olarak program; belli bir çalışmanın amacını, bölümlerini, yöntemini ve süresini gösteren plandır. (Oğuzkan 1974) Buna göre müzik eğitimi açısından program; müzik eğitimi sürecinin amacını, bölümlerini, yöntemini ve süresini gösteren plandır diyebiliriz. Bir başka deyişle müzik eğitimi sürecinin önceden tasarlanan planı ve bu planın uygulamadaki görünümüdür. (Uçan 1994)

Müzik eğitimi ile ilgili olarak yapılan programlar; güzel sanatlar liseleri için Milli Eğitim Bakanlığı Ortaöğretim Genel Müdürlüğü tarafından, eğitim fakülteleri için ise YÖK tarafından hazırlanmaktadır. Bu programlar hazırlanırken müzik eğitimcilerinin görüşleri alınmamaktadır. Uygulamadaki görünümüne ve dönütlerine bakılmaksızın geliştirme süreci yerine müfredat değişikliği yöntemine gidilmektedir.

1.3.1. Güzel Sanatlar Liselerindeki Viyolonsel Öğretim Programının İncelenmesi

MADDE 5-(1) Güzel sanatlar ve spor liseleri, Anadolu lisesi statüsünde olup güzel sanatlar ve spor eğitimi alanında yatılı, gündüzlü ve karma olarak ilköğretim üzerine 4 yıl eğitim ve öğretim yapılan okullardır. Bu okullar, öncelikle güzel sanatlar ve sporla ilgili yükseköğretim kurumlarının bulunduğu yerlerde açılır.

MADDE 6-(1) Öğrencilerin Türk Millî Eğitiminin genel ve özel amaçları yanı sıra güzel sanatlar ve spor alanlarında;

- a) İlgi, istek ve yetenekleri doğrultusunda güzel sanatlar ve spor eğitimi ile ilgili temel bilgi ve beceriler kazanmalarına yönelik eğitim-öğretim görmelerini ve alanlarında başarılı bireyler olarak yetişmelerini,
- b) Güzel sanatlar ve sporla ilgili yükseköğretim programlarına hazırlanmalarını,
- c) Türk sanat, kültür ve sporuna katkıda bulunan ve başarıyla temsil eden bireyler olarak yetişmelerini,
- ç) İş birliği içinde çalışma ve dayanışma alışkanlığı kazanarak takım ruhu ile hareket etmelerini,
- d) Alanlarıyla ilgili araştırma yaparak yorum ve uygulama yetkinliğine ulaşabilmelerini,
- e) Millî ve milletlerarası sanatsal ve sportif faaliyetleri takip ederek bilgi ve kültürlerini geliştirmelerini,
- f) Spor disiplini ve centilmenliği ile sanatçı duyarlılığını benimseyen bireyler olarak yetişmelerinin sağlanmasıdır. (Tebliğler Dergisi 2009)

Görüldüğü gibi güzel sanatlar liselerinde; öğrencilerin sanat ve spor alanlarında yetenekleri doğrultusunda pek çok davranışları geliştirmesi amaçlanmaktadır. Ancak bu amaçların uygulamaya dönüştürülmesi her zaman mümkün olmamaktadır.

Viyolonsel eğitimi açısından bu amaçları gerçekleştirme sürecine baktığımızda mevcut müfredattaki ortak derslerin (fizik, kimya, vb.) buna izin vermediğini görmekteyiz. Milli Eğitim Bakanlığı Ortaöğretim Genel Müdürlüğü’nün 2009 yılında yayınladığı 93 sayfalık “Güzel Sanatlar ve Spor Lisesi Türk ve Batı Müziği Çalgıları Dersi (Viyolonsel 9,10,11 ve 12. sınıflar) Öğretim Programı” içerik olarak şu ana başlıklardan oluşmaktadır:

Programın Temel Yaklaşımı, Programın Yapısı, Öğrenme-Öğretme Süreci, Ölçme-Değerlendirme, Viyolonsel Öğretim Programı, Öğrenme Alanları, Üniteler ve Süreleri, Performans Değerlendirme Ölçeği, Öz Değerlendirme, Öğrenci Gözlem Formu, Proje, Değerlendirme Ölçeği, Akran Değerlendirme Formu, Ürün Dosyası.

Kaynaklar: J.Werner Viyolonsel Schule, Miedlar, Dotzauer, S.Lee, Schröder, Feulliard, Klingenberg, Mardirovski, Grützmacher.

Eserler: Jachini Sonat(la min.), Bravel Sonat(do maj.), Fecsh Sonat(re min.), Marcello Sonatlar(mi min. la min.), Vivaldi Sonatlar(no:3 la min. no:4 si bemol maj. No:5 mi min.), Cervetto Sonat(do maj.), Reading Konçerto(si min.), Golterman Konçerto(re maj. Sol maj.) (MEB 2009).

Her dönem için 18 haftalık çalışma planını içeren programda viyolonsel eğitimi; üniteler, konular, hedefler, davranışlar, kazanımlar ve etkinlikler olarak detaylı bir şekilde belirtilmiştir. Bu programın uygulamadaki görünümüne bulgular ve yorum kısmında yer verilmiştir.

1.3.2. Eğitim Fakültelerinin Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümlerindeki Viyolonsel Öğretim Programının İncelenmesi

Eğitim fakültelerinde derslerle ilgili olarak; amaç, kapsam, ünite ve konular, hedef ve davranışların bulunduğu standart bir öğretim programı bulunmamaktadır. Viyolonsel eğitimcisi YÖK tarafından belirlenen ders tanımına göre dersin nasıl işleneceğini kendisi belirler ve buna göre öğretim programını oluşturur. YÖK’ün belirlediği programda viyolonsel eğitiminin nasıl verileceği her dönem için birer paragrafla tanımlanmıştır. Örnek olarak Bireysel Çalgı I (viyolonsel) Dersinin tanımı şöyledir: Viyolonsel

ve öğeleri, viyolonsel çalmaya ilişkin temel bilgi ve beceriler. Viyolonsel çalmaya uygun duruş alma, viyolonseli doğru tutma, temel yay tekniklerinden detaşe ve legato çalma teknikleri ve bu tekniklere ilişkin uygulamalı çalışmalar, sol el parmaklarını ilgili seslere doğru olarak düşürüp kaldırma, iki eli eşgüdümlü olarak kullanma, küçük ölçekli ulusal ve evrensel boyuttaki eserleri seslendirme (YÖK 2007). Bu durumda viyolonsel eğitimcisinin verilen tanımdaki konu başlıklarından hareketle öğretim programını hazırlaması için yeterli bilgi, beceri ve donanımına sahip olması gerekir. Viyolonsel dersi için gerekli öğretim programının kullanılıp kullanılmadığına bulgular ve yorum kısmında yer verilmiştir.

2. Bulgular ve Yorum

Bu bölümde lise ve fakültelerdeki müfredat programlarından elde edilen bulgulara ve yorumlara yer verilmiştir.

Tablo 1. Ortak derslerin alan derslerine oranı (lise)

Ders Sınıf	Ortak		Alan		Toplam	
	saat	~%	saat	~%	saat	~%
1	29	82	6	17	35	100
2	27	77	8	22	35	100
3	17	48	18	51	35	100
4	16	45	19	54	35	100
Toplam	89	63	51	36	140	100

Öğrencilerin bir dönem içinde aldığı ortak derslerin oranı alan derslerine göre yüksek orandadır ve güzel sanatlar liselerinin özel amaçlarıyla çalışmaktadır.

Tablo 2. Ortak derslerin alan derslerine oranı (fakülte)

Ders Sınıf	Ortak		Alan		Toplam	
	kredi	~%	kredi	~%	kredi	~%
1	22	53	19	46	41	100
2	14	32	29	67	43	100
3	8	20	31	79	39	100
4	22	55	18	45	40	100
Toplam	66	40	97	59	163	100

Öğrencilerin bir yıl içinde aldığı öğretmenlik mesleği ile ilgili derslerin oranı alan derslerine göre kısmen düşük orandadır ve müzik öğretmenliği açısından tutarlı olarak yorumlanabilir.

Bu bölümde 5 bölmeli sıralamalı tutum ölçeğinden elde edilen bulgulara ve yorumlara yer verilmiştir.

Tablo 3. Viyolonsel öğrencisinin çalgısını seçmede ailesinin etki dereceleri.

İstatistik Derece	Sayı (f)	Yüzde (%)	Mod
Tamamen	-	-	
Büyük ölçüde	1	10	
Kısmen	5	50	*
Çok az	1	10	
Hiç	3	30	
Toplam	10	100	

Çalgı seçiminde öğrencinin ailesi kısmen etkili olmaktadır.

Tablo 4. Viyolonsel öğrencisinin çalgısını seçmede kendisinin etki dereceleri.

İstatistik Derece	Sayı (f)	Yüzde (%)	Mod
Tamamen	1	10	
Büyük ölçüde	4	40	*
Kısmen	3	30	
Çok az	2	20	
Hiç	-	-	
Toplam	10	100	

Öğrenci çalgısını seçmede büyük ölçüde etkilidir.

Tablo 5. Viyolonsel öğrencisinin çalgısını seçmede eğitimcinin etki dereceleri.

İstatistik Derece	Sayı (f)	Yüzde (%)	Mod
Tamamen	2	20	
Büyük ölçüde	7	70	*
Kısmen	1	10	
Çok az	-	-	
Hiç	-	-	
Toplam	10	100	

Eğitimci, öğrencinin çalgısını seçmede büyük ölçüde etkilidir.

Tablo 6. Viyolonsel eğitiminde öğrencinin fiziksel yapısının önem dereceleri.

İstatistik Derece	Sayı (f)	Yüzde (%)	Mod
Tamamen	1	10	
Büyük ölçüde	8	80	*
Kısmen	-	-	
Çok az	1	10	
Hiç	-	-	
Toplam	10	100	

Viyolonsel eğitiminde öğrencinin fiziksel yapısı büyük ölçüde önem taşımaktadır

Tablo 7. Viyolonsel eğitiminde öğrencinin başlama yaşının önem dereceleri.

İstatistik Derece	Sayı (f)	Yüzde (%)	Mod
Tamamen	1	10	
Büyük ölçüde	8	80	*
Kısmen	-	-	
Çok az	1	10	
Hiç	-	-	
Toplam	10	100	

Öğrencinin çalgı eğitimine başlama yaşı büyük ölçüde önemlidir.

Tablo 8. Viyolonsel öğretim programını uygulayabilme dereceleri.

İstatistik Derece	Sayı (f)	Yüzde (%)	Mod
Tamamen	-	-	
Büyük ölçüde	5	50	*
Kısmen	5	50	*
Çok az	-	-	
Hiç	-	-	
Toplam	10	100	

Eğitimciler, öğretim programını %50 kısmen, %50 büyük ölçüde uygulamaktadır.

Tablo 9. Viyolonsel öğretim programını öngörülen süreden önce bitiren öğrencilerin bir sonraki programa geçmelerine imkan sağlama dereceleri.

İstatistik Derece	Sayı (f)	Yüzde (%)	Mod
Tamamen	3	30	
Büyük ölçüde	6	60	*
Kısmen	-	-	
Çok az	1	10	
Hiç	-	-	
Toplam	10	100	

Başarılı öğrencilerin bir sonraki programa geçmelerine büyük ölçüde imkan sağlanmaktadır.

Tablo 10. Ders dışı etüt ve egzersizlere yer verilme dereceleri.

İstatistik Derece	Sayı (f)	Yüzde (%)	Mod
Tamamen	-	-	
Büyük ölçüde	7	70	*
Kısmen	-	-	
Çok az	3	30	
Hiç	-	-	
Toplam	10	100	

Ders dışı etüt ve egzersizlere büyük ölçüde yer verilmektedir

Tablo 11. Tonal ve modal örnekler içeren çağdaş viyolonsel metotlarının kullanılma dereceleri.

İstatistik Derece	Sayı (f)	Yüzde (%)	Mod
Tamamen	-	-	
Büyük ölçüde	6	60	*
Kısmen	1	10	
Çok az	2	20	
Hiç	1	10	
Toplam	10	100	

Tonal ve modal örnekler içeren metotlar büyük ölçüde kullanılmaktadır.

Tablo 12. Viyolonsel eğitiminin uluslararası standartlara göre yürütülme dereceleri.

İstatistik Derece	Sayı (f)	Yüzde (%)	Mod
Tamamen	1	10	
Büyük ölçüde	2	20	
Kısmen	3	30	
Çok az	4	40	*
Hiç	-	-	
Toplam	10	100	

Viyolonsel eğitimi uluslararası standartlara göre çok az oranda yürütülmektedir.

3. Sonuç ve Öneriler

3.1. Sonuç

Kuramsal çerçevede belirtilen bilgiler ve anketlerden elde edilen bulgular ışığında şu sonuçlara varılmıştır:

Genel müzik eğitimi içerisinde viyolonsel eğitimi sürecinde program geliştirme ve uygulama açısından tutarsızlıklar ve eksiklikler vardır. Güzel Sanatlar Liseleri fakültelere alt yapı teşkil etmesine rağmen ilgili kurumlardaki eğitimciler arasında diyalog eksikliği bulunmakta ve viyolonsel eğitimi süreci birlikte yürütülmemektedir.

Viyolonsel eğitimcileri hem sayı olarak hem de nitelik bakımında yeterli değildir. Eğitimciler mevcut programları büyük ölçüde kullanmalarına rağmen ders ve etüt saatlerinin yetersiz olması uygulamada sorunlar yaratmaktadır. Metot olarak kullanılan kitapların yabancı dilde olması, Türk Müziği dizi ve eserlerinin bulunduğu kaynakların yetersiz olması öğretime olumsuz olarak yansımaktadır. Güzel sanatlar liselerindeki viyolonsel öğretim programı fakültelerdeki eğitimciler tarafından oluşturulan programla aynıdır.

Viyolonsel eğitiminde öğrencinin fiziksel yapısı, yaşı, istekliliği ve hocasıyla ilişkileri önemlidir. Öğrenciler bu eğitim sürecine geç yaşlarda girdikleri için programın öngördüğü hedefler yeterince uygulanamamaktadır.

3.2. Öneriler

Öğrenciler küçük yaşlardan itibaren yeteneklerine göre tespit edilmeli ve alan eğitimine ilköğretimin ikinci kademesinden itibaren başlanmalıdır. Viyolonsel öğretim programı, bütün konuların müfredata sıkıştırılması yerine bu sürecin liselerde başlayıp akademik eğitim ortamlarına kadar süreceği düşünülerek hazırlanmalıdır. Bu sayede hem öğrenciler hem de eğitimciler amaçlanan hedeflere daha kolay ulaşacak ve hedeflerin uygulamadaki görünimleri olumlu yönde olacaktır.

KAYNAKLAR

- M.E.B. (2009/2622). *Tebliğler dergisi*. Ankara. M.E.B. Yayınları
- M.E.B. (2009). *Türk ve batı müziği çalgıları dersi öğretim programı*. Ankara. M.E.B. Yayınları
- Oğuzkan, F. (1974). *Eğitim terimleri sözlüğü*. Ankara. T.D.K. Yayınları
- Uçan, A. (1993). *İnsan ve müzik insan ve sanat eğitimi*. Ankara. Müzik Ansiklopedisi Yayınları
- Uçan, A. (1994). *Müzik eğitimi*. Ankara. Müzik Ansiklopedisi Yayınları
- Y.Ö.K. (2007). *Eğitim fakültesi öğretmen yetiştirme lisans programları*. Ankara. Y.Ö.K. Yayınları

MARMARA
ÜNİVERSİTESİ

MARMARA
ÜNİVERSİTESİ